

Галушка О.В.
магістрант,
Київський університет культури

ІДЕОЛОГІЯ ЯК СКЛАДОВА ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ

Процес державотворення є наразі актуальним явищем для сучасної України. На думку багатьох політиків, він суттєво залежить від ідеології, яку сприймає, визнає та сповідує народ. Що, на перший погляд, є простішим, аніж об'єднатися всім громадянам держави навколо однієї національної ідеї та дотримуватися її позицій упродовж існування держави? Це питання донині актуальне для українського суспільства. Однак слід погодитися з тим фактом, що до сьогодні в Україні питання ідеології залишається відкритим, і лише певні конституційні позиції утримують нас у межах відповідної державності. Проте дуже хотілося, аби український народ міг бути об'єднаний відповідною національною ідеологією, яка була б складовою державної політики для багатьох поколінь можновладців.

Аби актуалізувати означену проблему, з'ясуємо, як ідеологія пов'язана з державною політикою. У «Політичному енциклопедичному словнику» [4] за загальною редакцією П.М. Требіна термін «ідеологія» тлумачиться як «...система концептуально сформованих уявлень, ідей і поглядів, що виражає інтереси, світоглядні ідеали, умонастрої різних соціальних класів та інших соціальних груп, на основі якої усвідомлюються і оцінюються відносини людей і їх спільнот до соціальної дійсності в цілому і одна до одної і (або) санкціонується встановлені форми панування і влади, або обґрунтовуються необхідність їх перетворення і подолання» [4, с. 293].

У підручнику «Політологія» [1] за авторством О. Воронянського, Т. Кулішенко, І. Скубій поняття «ідеологія» представлено як «...теоретичну систему поглядів та ідей, у якій усвідомлюються й оцінюються ставлення людей до дійсності та однієї людини до іншої, соціальні проблеми і конфлікти, а також формулюється мета (програма) соціальної дійсності, спрямована на зміцнення або заміну (розвиток) наявних суспільних відносин» [1, с. 114].

Аналізуючи сутність і роль державної ідеології в розбудові держави України, О. Макаренко звертає увагу на такий феномен, як «ідеологія

державотворення», наголошуючи на тому, що «Ідеологія державотворення зосереджена на формуванні держави як інституту, вибору її форми, шляхів її втілення в життя» [3, с. 271]. Надалі автор у своєму дослідженні розкриває особливості підтримки державою ідеологічної складової у політиці, акцентуючи увагу на тому, що «Суб'єктом державної ідеології є держава як політичний інститут – політико-територіальне та структурно організоване суспільство» [3, с. 273].

На ідеологію як комунікативний інструмент реалізації державної політики у своїх дослідженнях звертає увагу Є. Романенко. Автор зазначає, що «Ідеологія як важлива складова політичної культури суспільства знаходить втілення у відповідних формах державно-управлінської комунікації, за допомогою яких утверджуються відповідні демократичні цінності, надбудовується базис певних комунікативних зв'язків між суспільством та органами державної влади, відповідно до якого формується та реалізується державна політика» [6, с. 121].

Цікавим в історичному аспекті є дослідження О. Постол, що присвячене посткласичній політико-ідеологічній течії та її ролі в умовах соціальних змін кінця ХХ – початку ХХІ століття. У своїх висновках щодо історичного поступу поняття «ідеологія» авторка наголошує на тому факті, що «Ідеології підхопили політичну роль двох попередніх форм суспільної свідомості – міфу та релігії, однак їх не можна вважати прогресом, що дає підстави для прогнозування майбутнього «без ідеологій» [5, с. 53].

Продовжуючи аналіз наукових підходів щодо тлумачення взаємозв'язків таких понять як «державна політика» та «ідеологія», нашу увагу привернула стаття А. Сухарина. Автор, досліджуючи державну та публічну ідеологію у форматі їх аргументацій та теоретичного розрізнення наголошує на тому, що «На нашу думку, сьогодні є нагальна потреба в розділенні терміна «державна ідеологія» на її автократичне значення (власне «державна ідеологія») та терміна «публічна ідеологія», як явище, яке існує в системах повноцінної чи обмеженої демократії» [7, с. 5].

Найбільш ґрунтовно, на нашу думку, питання ідеології розкрито в методолого-світоглядному аналізі «Культура. Ідеологія. Особистість» за авторством Л. Губерського, В. Андрущенко, М. Михальченко. Дослідники пропонують таке визначення поняття «ідеології», а саме: «Ідеологія є формою духовної діяльності, системою поглядів, ідей і теорій, які є результатом віддзеркалення дійсності крізь призму (і з позицій) інтересів певних суспільних класів (груп), як теоретичне

обґрунтування системи практичних дій цього класу (соціальної групи), як керівництво до дії й інструмент прогнозування майбутнього, який дає практичні установки для діяльності класу (соціальної групи), особистості і суспільству» [2, с. 132]. Надалі, аналізуючи питання «Чи потрібна Україні державна ідеологія?», автори пропонують певні роздуми на визначене питання, а саме: «Десятиліття формального існування Української держави світоглядно-ідеологічний орнамент її фасаду продовжує вперто нагадувати твір абстрактного мистецтва, в якому важко розгледіти контури чогось тривкого, переконливого й перспективного. Це набір якоїсь замусолоної банальщини, котра не допоможе і світоглядних і аксіологічних лабіринтах сьогодення, а тим більше не стане в нагоді як програма на майбутнє. Відсутність державницької ідеології (як ідеології держави) спонукає не до консолідації суспільства, а до його розшарування за національними, мовними, релігійними та культурними ознаками. Розколотість держави за наведеними параметрами неухильно призводитиме до взаємної опозиційності, протидії чи навіть протистояння виокремлених (відсепарованих) національно-культурних сегментів поки що цілісної держави» [2, с. 356].

Таким чином, проведений аналіз взаємозалежності ідеології та державної політики дає підстави зробити такі висновки:

1. Ідеологія як соціальна форма ціннісних орієнтацій суспільства суттєво залежить від державної політики, оскільки саме державна політика, державне управління та публічне регулювання здатні забезпечити ідеології відповідне нормативно-правове поле, у якому набуде розвитку насамперед національна ідея, національний інтерес, національна єдність.

2. Функціонування інституту державного управління в Україні до нині не змогло подолати «старі», «номенклатурні підходи», що негативно пливає не лише на реалізацію національної ідеології, а й спричиняє суттєву шкоду щодо утримання її в контексті актуального, стратегічного питання сучасної влади.

3. Відсутність чітко визначених підходів щодо змістового наповнення національної ідеології не сприяє визначенню вказаного напрямку як одного з основних у реалізації програм державної підтримки національних ініціатив.

4. Низький рівень політичної культури в Україні нівелює більшість національних ідей і переводить їх у площину націоналістичних

суперечностей, що все більше роз'єднує і без того багатонаціональну державу.

5. Геополітична ситуація в світі повинна переконати чинну українську владу у важливості об'єднання нації саме навколо ідеологічного супротиву планам країн, що не вірять у самостійність та цілісність України.

Проаналізовані аспекти активізували питання публічного регулювання процесу націєтворення у сфері культури, духовного життя та ідеології українців, чому і буде присвячено наступну статтю.

Список використаних джерел:

1. Воронянський О.В. Політологія: підручник / О.В. Воронянський, Т.Ю. Кулішенко, І.В. Скубій – Харків: ХНТУСГ імені Петра Василенка, 2017. – 180 с.

2. Губерський Л. Культура. Ідеологія. Особистість. Методолого-світоглядний аналіз / Л. Губерський, В. Андрущенко, М. Михальченко. – К.: Знання України, 2009. – 578 с.

3. Макаренко О.М. Сутність і роль державної ідеології в розбудові держави Україна / О.М. Макаренко // Актуальні проблеми державного управління. – 2013. – № 1. – С. 268–276.

4. Політичний енциклопедичний словник / уклад.: [Л.М. Герасіна, В.Л. Погрібна, І.О. Поліщук та ін.]; за ред. П.М. Требіна. – Х.: Право, 2015. – 816 с.

5. Постол О.Є. Посткласичні політико-ідеологічні течії та їх роль в умовах соціальних змін кінця ХХ – початку ХХІ століття: дис. д-ра п. наук: 23.00.03 / Олена Євгенівна Постол. – НПУ ім. М.П. Драгоманова – Київ, 2016. – 405 с.

6. Романенко Є.О. Ідеологія як комунікативний інструмент реалізації державної політики / Є.О. Романенко // Економіка та держава. – 2013. – № 5. – С. 120–123.

7. Сухарина А.А. Державна та публічна ідеологія: аргументація теоретичного розрізнення / А.А. Сухарина // Наук. Журнал «Політикус». – 2019. – Вип. 4. – С. 4–9.